

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ВІННИЧЧИНИ

Табенська О.І., асистент

Вінницький державний аграрний університет

У статті розглянуто функціонування цукробурякового підкомплексу Вінницької області за період з 2001 по 2005 рік. Аналізуються позитивні та негативні моменти, що виникають в роботі галузі в умовах становлення ринкових відносин.

Постановка проблеми. На сьогодні актуальним залишається питання налагодження нормальних взаємовідносин між сільськогосподарськими товаровиробниками та переробними підприємствами. Негативно вплинули на існування галузі певні кроки уряду, що сприяли завезенню в Україну дешевого тростинного цукру, що в довгостроковому періоді могло викликати чергову кризу не лише в цукробуряковому підкомплексі, а й в економіці та агропромисловому комплексі країни взагалі.

Методика досліджень. Дослідження проводились на основі аналізу статистичних даних сільськогосподарських підприємств Вінницької області і огляду літературних джерел. Основний метод досліджень, що використовується в роботі – аналітичний.

Проблемам відродження цукробурякового підкомплексу приділяють значну увагу вчені-економісти, керівники галузі, сільськогосподарські товаровиробники, зокрема: М.Ю.Коденська, Є.В.Імас, А.В.Фурса, М.М.Ярчук, В.М.Яценко, О.М.Варченко, Л.І.Костенко, В.І.Захарченко та ін.

Результати досліджень. Дослідники роблять висновки, що на діяльність цукробурякового підкомплексу України та Вінницької області, зокрема, впливають негативні тенденції, що пов'язані з недостатнім фінансуванням галузі, недосконалою законодавчою базою, неналежною державною підтримкою сільськогосподарських товаровиробників та

переробних підприємств, незацікавленість нових приватних підприємців в модернізації та реконструкції цукрових заводів. В результаті втрачаються сировинні зони, цукрові буряки реалізують на більш вигідних умовах в інші області та держави. Цукрові заводи регіону не мають змоги працювати 80-90 діб, щоб забезпечити оптимальне завантаження виробничих потужностей підприємств.

Розглянемо роботу цукрових заводів Вінницької області за період з 2001 по 2005 рік.

Таблиця 1

**Динаміка основних показників цукробурякового підкомплексу
Вінницької області**

Показники	Роки				
	2001	2002	2003	2004	2005
Зібрана площа цукрових буряків, тис.га	99,02	89,08	73,50	89,99	75,30
Урожайність ц/га	173,5	193,6	217,2	256,6	251,3
Вихід цукру, %	11,29	11,13	11,48	11,2	13,49
Валовий збір цукрових буряків, тис. тонн	1717	1724	1597	2308	1892
Вироблено цукру, тис. тонн	194	192	185	259,6	257
Тривалість періоду сокодобування, діб	33,21	41,94	38,60	51,8	47,75

Джерело: дані асоціації „Поділляцукор”

З даної таблиці можна зробити висновки, що зібрана площа цукрових буряків в сільськогосподарських підприємствах в 2005 році зменшилася, порівняно з 2001 р. і досягла 75,3 тис. га. В 2001 році вона становила – 99,9 тис. га. Такий стан справ пов'язаний із великими матеріальними затратами на вирощування сировини, а також закриттям значної кількості цукрових заводів.

Необхідно зазначити, що в 2001 році сезон цукроваріння розпочали 29 переробних підприємств, а в 2005 році у Вінницькій області функціонувало лише 19 цукрових заводів.

Урожайність цукрових буряків у господарствах Вінницької області в 2005 році збільшилась і становила 251,3 ц/га. Зазначимо, що в 2001 році цей показник був на рівні 173,5 ц/га.

Вихід цукру в 2001 році на переробних підприємствах становив – 11,29%, а у 2005 році він збільшився на 2,2% і становив – 13,49%.

Такі показники пов'язані з застосуванням нових технологій вирощування, переробки цукрових буряків, сприятливих кліматичних умов, використання вітчизняного якісного насіння, що добре пристосоване до умов регіону.

Порівнюючи виробництво цукру на переробних підприємствах Вінницької області необхідно зазначити, що в 2001 році воно становило 200 тис. тонн, а в 2005 році цей показник зріс до 257 тис.тонн.

Середня тривалість періоду сокодобування також зросла в порівнянні з 2001 роком до 47,75 діб.

Розглянемо результати роботи кращих цукрових заводів регіону.

Таблиця 2

**Показники роботи цукрових заводів Вінницької області
в 2005 році**

Найменування цукрових заводів	Заготівля буряків до перероб., ТИС.ТОНН	Тривалість періоду сокодобування, діб	Дигестія при прийманні цукрових буряків, %	Вироблено цукру, ТОНН	Вихід цукру, %	Вироблено цукру з 1 га, Ц	Перероблено буряків, ТИС. ТОНН
Крижопільський ц/з	512,0	80,02	17,76	72375,6	14,67	70,2	494,3
ДП „Новофастівське”- Погребищенський ц/з	122,2	47,87	18,56	18399,1	15,45	57,1	120,1
ТОВ „Корделівський „ц/з	58,1	47,86	17,16	7638,4	13,76	34,1	55,8
ВАТ „Бродецький” ц/з	132,2	68,21	17,10	17601,0	13,77	35,5	127,5
ДП „Агропромцукор” ТОВ фірма Астра- Київ”- „Жданівський” ц/з	117	60,94	16,52	1593,9	13,39	22,3	114,4
ТОВ „Кристал”- „Браїлівський” ц/з	86,7	68,21	16,54	10817,9	12,84	18,7	84,0
ЗАТ”Юз.- Миколаївська АПК”	119,3	66,88	16,25	14457,7	12,74	29,7	113,4

Джерело: дані асоціації „Поділляцукор”

З табл. 2 видно, що кращих результатів досягнуто в господарствах зони Крижопільського цукрового заводу, де з 1 га цукрових буряків вироблено по 70,2 ц цукру. Найкращий показник має цей завод за тривалістю сокодобування – 80 діб при середньому 47,75 діб по всіх заводах Вінниччини.

Більше шістдесят діб в 2005 році працювали чотири цукрозаводи: Бродецький, Юзефо-Миколаївський, Браїлівський, Жданівський.

Найбільший вихід цукру в 2005 році був на таких цукрових заводах: Погребищенський – 15,45%, Крижопільський – 14,67%, Степанівський – 14,31%, Бродецький – 13,77%, Жданівський – 13,39%.

Найнижчі показники в 2005 році мали: Ситковецький – 11,57%, Удицький – 11,46%, Бабинський – 11,93%.

Якщо проаналізувати показники на кращих цукрових заводах в 2005 році, то порівняно з 2001 роком вони покращилися. В 2001 році вихід цукру становив на Погребищенському заводі – 12,15%, Крижопільському – 11,60, Степанівському – 11,65, Бродецькому – 12,81, Жданівському – 12,48% [1, с.2,4,10].

Негативні тенденції, що виникли в агропромисловому комплексі України, – зазначає М.С.Каплун, – викликали втрату інтеграційних зв'язків в цукробуряковому підкомплексі. Виникла необхідність змінити ситуацію саме на регіональному рівні, створивши координаційний центр, що дасть змогу заготувати необхідну кількість сировини, модернізувати обладнання переробних підприємств, налагодити фінансування сільськогосподарських товаровиробників [2,с.66-70].

Також відродження цукробурякової галузі неможливе без значних інвестицій, як вітчизняних, так і зарубіжних, покращення інноваційної діяльності, констатує М.Ю. Коденська.

Пропонується створення потужних інтегрованих формувань (промислово- фінансових груп, холдингових компаній, технопарків, лізингових фірм, кластерів), що дасть змогу виготовляти конкурентноспроможну продукцію [3, с.71-76].

Поняття „кластер” розглядається вітчизняними та зарубіжними вченими з певними доповненнями і поясненнями. Під „кластером” слід

розуміти, зазначають російські вчені-економісти, стійке територіально-галузеве об'єднання підприємств та певних організацій, що ефективно працюють на основі новітніх досягнень науки і техніки [4, с.41-46].

На даному етапі в Україні аналізуються переваги і недоліки створення малих, середніх та великих підприємств. Кожна організаційно-правова форма має право на існування. Малі підприємства відзначаються мобільністю. Великі інтегровані структури – стабільні, користуються довірою фінансових організацій. В них відбувається розвиток маркетингових досліджень.

Переваги кластерів полягають в тому, що відбувається поєднання робочої сили, інформаційних ресурсів, що в результаті дає можливість орієнтуватися в ринковому середовищі. Позитивний досвід створення та функціонування таких структур є в Хмельницькій області, що об'єднують на засадах вертикальної інтеграції будівельні, швейні, харчові та туристичні галузі [5,с.24-28].

У дослідженнях В.Захарченко подано характеристику структури агропромислових формувань у Вінницькій області. Вчений зауважує, що зміни в структурі цукробурякового підкомплексу Вінницької області відбулися з процесом роздержавлення і приватизації. Більшість цукрових заводів після розпаду Радянського Союзу були збитковими.

Сільськогосподарські товаровиробники викупили у Немирівського цукрового заводу – 40,9%, Гонорівського – 29,6, Бабинського – 25,8% акцій. Акції деяких цукрових заводів було безоплатно передано сільгоспвиробникам.

Контрольні пакети акцій на вторинному ринку цінних паперів викуплено тільки у двох цукрових заводів: Крижопільського – концерном „Укропромінвест” і Капустянського – науково-виробничим підприємством ”Алтей” з Дніпропетровська. На 14 цукрових заводах немає власників, які б володіли більше ніж 10% акцій [6,с.113-118].

Висновки. У нових економічних умовах, що склалися в Україні, необхідний зважений підхід до ефективності функціонування цукробурякового підкомплексу.

Заходи, що проводяться урядом, керівниками галузі, переробними підприємствами, сільськогосподарськими товаровиробниками, потребують комплексного вирішення.

В умовах співпраці України з Європейським Союзом, іншими міжнародними організаціями необхідно забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції, відповідність її стандартам якості, що дасть змогу реалізовувати її, як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Для цього потрібно проаналізувати позитивні та негативні моменти в роботі сільськогосподарських товаровиробників, переробних підприємств, торгівельних, сервісних організацій, використовуючи інвестиції, інноваційні проекти для відродження прибуткової в минулому галузі.

Література:

1. Інформація про діяльність цукробурякового підкомплексу Вінницької області з 2001 по 2005 рік.– Вінниця: Асоціація „Поділляцукор”.

2. М.С. Каплун, В.М.Заболотній. Механізм функціонування координаційного центру в агропромислових формуваннях // Економіка АПК. – 2004.– № 5. – С. 66-70.

3. М.Ю.Коденська. Стан розвитку сільськогосподарського виробництва та концептуальні засади його інвестування // Економіка АПК. – 2004. – № 5. – С.71-76.

4.Н.Рафикова, Р.Садриева. Организационно - экономические факторы эффективности производства и реализации молока // Экономика, управление АПК.–2005.– №8.– С.41-46.

5.П.Т.Саблук. Розвиток корпорацій в аграрному секторі національної економіки // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 10. – С.24-28.

6.В.І.Захарченко. Ринкові перетворення і формування територіально-галузевих корпоративних структур // Економіка АПК. – 2004. – № 2. – С. 113 – 118.

UCC 338

The market transformation in sugar beet production of the region / O.I. Tabenska.

The status of sugar beet subcomplex in Vinnitsa region is analysed. The current problems of the brunch are considered in the article.